

eroismul discret

S-a stins zilele acestea una dintre cele mai bune și mai harnice traducătoare din România, Micaela Ghițescu. Discreția cu care ea a trăit, a muncit și a murit nu ne face să uităm – acum, la ora bilanțului – că existența acestei intelectuale de elită a frizat, fără voia ei și în cel mai natural mod, eroismul.

Concepem de obicei eroismul sub forma faptei spectaculoase, a înfrângerii înamicului în câmp deschis, a coifului cu panaș; infinit mai prezent și mai impresionant s-a dovedit însă, în secolul XX, eroismul care nu și-a strigat numele, modest și aproape anonim. În țara noastră, sub comunism, zeci de mii de oameni au fost obligați să-l practice, chiar dacă amintirea lor s-a șters fără urmă.

Ce se poate spune despre o tânără de 20 de ani, arestată într-o noapte sub ochii părinților ei îngroziți, acuzată de spionaj și de înaltă trădare, doar pentru că întreținuse o corespondență cu fostul ei profesor de la Institutul Francez? Tânără care, după câțiva ani de pușcărie în condițiile sinistre ale anilor '50, află că în răstimp tatăl ei murise (de inimă rea, știindu-și fata la închisoare), iar fratele ei avusese un „accident” mortal, aranjat probabil de Securitate? Și după ce, cu mari dificultăți, reușește terminarea facultății, să nu poată găsi nici o slujbă din cauza dosarului de cadre, dosar de fost deținut politic?

Poseda câteva limbi străine și numai în ele mai putea găsi salvarea. Singura soluție de supraviețuire pentru Micaela Ghițescu a rămas traducerea de literatură, traducerea și iar traducerea. La început a tradus texte oarecare, doar pentru a câștiga un ban; apoi literatură, mai ales literatură, din ce în ce mai bună, ținând în permanență spre capodopere. Traduce inițial din limbile pe care foarte mulți le știau atunci la noi (franceză, germană, engleză), apoi din portugheză, limbă pe care n-o știa aproape nimeni și pe care Micaela a învățat-o singură.

Au existat ofițeri români, prizonieri de război în Gulagul sovietic, care și-au datorat supraviețuirea doar culturii, adică aptitudinilor și cunoștințelor lor de limbi străine: posesori ai mai multor idiomuri, ei și-au însușit rapid rusa, transformându-se în indispensabili traducători pentru colegii lor de alte naționalități (germani, maghiari, italieni). Recurgând fără să știe la o schemă asemănătoare, Micaela Ghițescu a supraviețuit în România sub comunism în primul rând datorită poliglosiei sale impresionante și abilității de a folosi limbile străine. S-a salvat prin traduceri.

Când cineva se naște sau devine erou, el are vocația de a aborda eroid și alte aspecte ale existenței. Așa se face că, după afirmarea și confirmarea drept una dintre cele mai bune traducătoare, eroina arestată la vârsta de 20 de ani, obligată apoi să trăiască tragedia și promiscuitatea, a simțit nevoia să demaște public pe cei vinovați de introducerea teroarei în țara noastră. Așa a luat naștere, în 1990, revista „Memoria”, formidabila publicație contemporană condusă la început de Banu Rădulescu, iar din 1998, deci de peste 20 de ani, doar de Micaela Ghițescu. Tot ce nu s-a putut spune cu voce tare în România între 1944 și 1990 s-a spus acum în paginile acestei reviste.

Pentru a face ca ea să apară, a fost nevoie nu doar de disponibilitate și bunăvoință, ci pur și simplu de consacrare. Cu un număr infim de colaboratori, dar beneficiind de energia traducătoarei-eroine, „Memoria” își îndeplinește până astăzi rolul. Secțiunea finală a fiecărui număr s-a transformat în inventarul sistematic al victimelor comunismului din România; dedicația și stăruința unui mic grup ghidat de o personalitate excepțională a făcut pentru istoria noastră mai mult decât un întreg Institut de cercetări sau o Arhivă Națională.

Ca să-și dea curaj una alteia, în închisorile pe unde treceau, deținutele politice de la noi din anii 1950 compuneau uneori poezioare, sub formă de epigrame sau ode cu adresă personală. O tânără profesoară arestată în același „lot francez” i-a dedicat Micaelei o odă din care, peste ani, adresanta mai ținea minte doar un singur vers:

„Iar ție, Micaela, un coif de cavalier”.

Intuiția colegei de celulă mersese în sens bun: descifrase exact personalitatea tinerei care își ajuta mereu tovarășele de suferință, le îmbărbăta, încerca să le însufle optimism, pentru a nu se lăsa doborâte. Acțiunea ei, câteva decenii mai târziu, de editare a „Memoriei”, s-a înscris spontan în aceeași linie.

Eroina lasă în urmă aproape o sută de volume traduse din marea literatură a lumii. Dar lasă și o emoționantă autobiografie – sobră, delicată, fără urmă de patetism – apărută în 2012 sub titlul *Între uitare și memorie*. Ea poate sta perfect alături, într-un florilegiu feminin al suferinței, de cărțile semnate Anuța Nandriș, Annie Benteoiu sau Lena Constante. ●